

Slovenski dom

Štev. 24.

V Ljubljani, v petek, 30. januarja 1942-XX

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujeje
Izjava: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva & Ljubljana
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva & Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Posebna vojna poročila o zopetni zasedbi Benghazija po italijanskih in nemških oddelkih

Vrhovno poveljstvo oboroženih sil je izdalo ponoči naslednje posebno uradno vojno poročilo št. 607:

Davi v prvih jutranjih urah so italijanske in nemške čete prišle v Benghazij. Hitlerjev glavni stan, 30. jan. s. Nemško vrhovno poveljstvo je izdalo naslednje posebno uradno vojno poročilo:

Davi so italijanske in nemške čete zavzele Benghazij.

Berlin, 30. jan. s. Hitler je generala oklepne armade v Afriki, imenoval za generalnega polkovnika. Ta stopnja odgovarja generalu, ki poveljuje armadi. Rommel je bil povišan zaradi svojih velikih zaslug.

Sofija, 30. jan. s. Novico o zopetni osvojitvi Benghazija po oddelkih Osi, so slišali v bolgarskem javnem mnenju sprejeli z veliko radostjo. V sofijskih političnih krogih poudarjajo, da junaški italijanski in nemški vojniki se naprej bi-jejo preveč bahavega nasprotnika.

Uradno vojno poročilo št. 606 pravi: Ogledniški oddelki so razvili včeraj veliko delavnost po gorovju v zahodni Cirenaiki. Čeprav so divjali neprenehoma silni pešeni viharji, je italijansko-nemško letalstvo izvedlo več učinkovitih napadov v sovražnikovem zaledju.

Letalske sile osi so znova napadle Malto, kjer so bombardirale vojaške cilje. Eno angle-

ško letalo je bilo v bojih sestreljeno. Angleška letala so napadla Tripoli; nekaj ranjenih, nekaj škoda. Eno angleško letalo, ki je prišlo nad Catanzaro, je strmoglavilo pri Marcellinari; protipadalski oddelki so zajeli pilota.

Berlin, 30. jan. s. Uradno poročajo: V Severni Afriki živahno delovanje ogledniških čet v Cirenaiki. Uspešni letalski napadi na vrste angleških tovornih avtomobilov, zbirališča čet in skladišča goriva v severnoafriškem obrežnem področju od Benghazija do Marše Matruha.

Pri dnevnih in nočnih napadih na angleška letališča na otoku Malti je bilo poškodovanih mnogo letal na tleh.

Poveljnik Črne gore poroča Mussoliniju

Rim, 30. jan. s. Duce je sprejel armadnega generala Pirzija Biorija, vojaškega guvernerja v Črni gori, ki mu je poročal o vojaškem položaju v tem predelu. Z ozirom na poročilo je Mussolini dal generalu Bioriju nekaj navodil, ki se jih bo treba držati pri bodočih akcijah.

Nemško priznanje poveljniku italijanskega ekspedicijskega zbora v Rusiji

Rim, 30. jan. s. General von Kleist je naslovil na generala Messeja, poveljnika italijanskega ekspedicijskega zbora v Rusiji, sledeče pismo:

V priznanje za vaše izredne zasluge in za zasluge vaših bratrh čet, vam je podelil Hitler z ukazom od dne 28. jan. 1942 viteški križec odlikovanja reda železnega križca. Obenem vam najodkritostneje čestita. Izredno bi bil počaščen, da bi vam mogel osebno izročiti to odlikovanje. Toda razmere mi tega ne dopuščajo in bom zato to naglo zaupal posebnemu častniku, da vam bo v mojem imenu izročil visoko odlikovanje. — General von Kleist.

Pomen zadnjih političnih in vojaških obiskov na Madžarskem

Budimpešta, 30. jan. s. Na zasedanju zunanje-političnega odbora v madžarskem senatu in zbornici je podal včeraj zanimive izjave o madžarski zunanji politiki predsednik vlade in zunanji minister Bardossy. Dejal je, da pomenijo nedavni obiski nekkega zunanjega ministra von Ribbentropa, italijanskega zunanjega min. grofa Ciana in nemškega maršala Keitla v Budimpešti ponovno potrdilo ugleda, ki ga uživa Madžarska in da je vse madžarsko javno mnenje te obiske tako tudi ocenjevalo. Vsi ti obiski so bili sprejeti z velikim zadovoljstvom. Vse razgovore s temi za-

stopniki držav Osi je stalno prevečevalo ozračje pristranskega prijateljstva in zaupnega sodelovanja. Ti novi sliki so potrdili, da se enako obravnava vsa vprašanja, ki se tičejo zaveznikov. Razgovori so potrdili popolno soglasje, v kolikor se tiče zmagovalnega konca vojne proti boljševizmu, kar je življenjskega pomena za vso Evropo in njene narode. »Madžarska« je končal ministrski predsednik, »vidi v vojni proti boljševizmu svojo lastno vojno in bo skrajno odločno nadaljevala ta boj z vsemi silami, s katerimi razpolaga v sedanjem trenutku.«

Japonsko vabilo brani'cem trdn'ave Corregidor, naj polože orožje

Operacije na Malajskem polotoku — Letalsko delovanje nad Hol. Indijo

Tokio, 30. jan. s. Japonsko vojaško poveljstvo na Filipinih je poslalo branilcem trdnjave na otoku Corregidor, ki leži v ustju zaliva pred Manillo, po radiu vabilo, naj se vdajo.

Hkratu je bilo povabljen tudi prebivalstvo na Filipinih, naj sodelujejo z novo Vargasovo vlado, ki bo obnovila deželo v blagor vsega filipinskega ljudstva.

Tokio, 30. jan. s. Japonske zasedbene oblasti na Filipinih so dale oklic filipinskim vojakom v trdnjavi Corregidor. V oklicu jih vabijo, naj odlože orožje, da bi tako po sporazumu z Japonci prišli do neodvisnosti lastne domovine, katero so jim Amerikanci že desetletja obljubljali.

Bangkok, 30. jan. s. Siamski parlament se je sešel na izredno sejo, da bi se posvetoval o položaju, kakršen je nastal po napovedi vojne Angliji in Združenim državam. Zbornica je soglasno odobrila vojni proračun.

Sanghaj, 30. jan. s. Novice iz Batavije pravijo, da je general Wavell, vrhovni poveljnik oboroženih sil na Tihem morju, z admiralom Hartom, poveljnikom zaveznikskih vojnih mornaric sklenil zapustiti doedanj sedež vrhovnega poveljstva v Surabaji in odpotovati nekam v notranjost otoka Jave, kjer bodo uredili novo vrhovno poveljstvo. Sedež vrhovnega poveljstva so po teh novicah prestavili zaradi vedno hujših japonskih letalskih napadov na Javo.

Tokio, 30. jan. s. Japonski oddelki na Malaji so se 2 km oddaljili od kraja Dayan Glajana, ki je oddaljen 50 km od morske ožine Johore. Japonske sile, ki nastopajo na osrednjem odseku malajskega bojišča, so od 15. do 27. januarja dobile v roke bogat vojni plen, med drugim 29 oklepnih avtomobilov, 24 tankov, 32 kosov topništva, 10 možnarjev, na stotine raznih motornih vozil in veliko drugih vojnih potrebščin.

Novi hrvaški »sabore« bo štel 150 do 160 članov in se shajal na svojem zgodovinskem sedišču v Zagrebu, imel bo pa zasedanja tudi v nekaterih drugih pomembnejših krajih.

Kaj vse so sile trojne zveze potopile Angliji

6 bojnih ladij, 4 letalonosilke, 14 križark, 61 rušilcev, 41 podmornice in 12 pomožnih križark — Ogromen italijanski delež pri uničevanju angleškega vojnega brodogra

Rim, 30. jan. s. Seznam angleških vojnih ladij, ki so jih potopile pomorske sile držav trojne zveze do 27. januarja popolnoči.

Bojne ladje: Royal Oak; Prince of Wales; Repulse; Hood; Barham; Terror; Monitor.

Letalonosilke: Courageous; Glorious; Ark Royal; Audacity; ex Unicorn.

Križarke: Calypso; Sidney; Churlew; Effingham; Neptune; Southampton; Galatea; Fiji; Bonaventure; Calcuta; York; Gloucester; Dundee; Latona.

Rušilci: Excor; Basilise; Gipsy; Erazen; Greenville; Venetia; Dependier; Ivanhoe; Whirlwind; Dukess; Acheron; Exmouth; Mashona; Kashmir; Wrinck; Diana; Greyhound; Hereward; Gurka; Imperial; Cosaak; Kartoum; Bath; Hipperion; Eskimo; Juno; Sturdy; Wakefull; Hunter; Daring; Kelly; Stanley; Wes-

sex; Grafton; Havant; Glowworm; Broadwater; Encounter; Kandahar; Mohawk; Esk; Fraser; Afridi; Fearless; Keith; Hostile; Ardent; Brunke; Delight; Granada; Jersey; Acasta; Diamond; Wren; Dainty; Codrington; CN Valentine; Imogen; Waterhen; Leon (grška; Winičera).

Torpedovke: Eghli (grška); Spondoni (grška); Exmoor.

Podmornice: Oxley; Undine; Sterlet; Spearfish; H 49; Swordfish; Undisputed; Osiris; Osevald; Tetrarch; Union; Rorqual; Triton; Shark; P 32; Proteus; Grampus; Tarpon; Seal; Snapper; Orfen; Usk; Thanes; Otus; Phoenix; Minerva (francoska); Seahorse; Salmon; Rainbow; Odin; Regulus; Triad; Orzel (poljska); P 38; Narval (francoska); Uno (holandska); Perseus.

Pomožne križarke: Patroclus; Rayputana; Carinthia; Jervis Bay; Avoceta; Cormoran; Rosaura; Anenor; Dunegham Castle; Aurania; Voltaire; Chakla.

Spremljevalka: Witley.

Topničarke: K 122; Peterel; Lady Byrd; Picotee; Chakdine; Mosquite.

Vlačile: Penzance; Dundee; Grimsby; Franklin; Auckland; Parramatta; Chestnut; Mallard; Aberdeen; Lady Shirley.

Z zvezdico zaznamovane, potopile ital. ladje. Angleške vojne ladje, potopljene ali poškodovane na Sredozemskem ali Rdečem morju do 27. januarja, katerih ime je bilo močje ugotoviti čeprav ga angleško pomorsko poveljstvo ni izdalo.

Bojne ladje: »Resolution«, zadeta na zahodnem Sredozemskem morju po letalih od 9. avgusta do 6. septembra 1940; »Warspite« zadeta med napadom na Kreta po bombi ali po torpedu 25. junija 1941, odplula iz Aleksandrije 28. avgusta 1941 v ameriško loko Seattle na popravilo; »Nelson«, zadeta po torpednih letalih na zahodnem Sredozemlju 29. septembra 1941. V popravilu v Gibraltarju, potem je odplula 17. novembra v Anglijo, kjer je še zdaj. »Queen Elisabeth« 18. decembra 1941, zadela so jo napadalna sredstva italijanske mornarice v aleksandrijski luki. »Valliant« zadet po napadnih sredstvih kraljeve mornarice v Aleksandriji 18. decembra 1941.

Letalonosilke: »Eagle« zadeta po letalih od 31. avgusta do 7. novembra 1940, v popravilu v Aleksandriji, zadeta aprila po letalskih bombah v vzhodnem Sredozemlju, potem je ni bilo več videti na Sredozemskem morju. »Illustrious«, zadet v Siciliskem prelivu 10. januarja 1941, 23. maja 1941 odplul v Norfolk na šestmesečno popravilo. »Formidable« zadet 26. maja 1941 po letalih pri Kreti, odplul 19. septembra v Norfolk na popravilo.

Križarke: »Liverpool«, »Ajax«, »Hobart«, »Derwick«, »Glasgow«, »Capetown«, »Dido«, »Frobisher«, ki se je 27. 8. zaletel s križarko »Shopsheer«, »Shopsheer«, »Aurora«.

Rušilci: »Gallant«, »Nubian«, »Topničarke: »Hapis«.

Polagalke mrež: »Protectors«.

Siloviti boji s Sibirci - ob 40 stopin'ah mraza na ruski fronti

Hitlerjev glavni stan, 30. januarja. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Na južnem odseku vzhodnega bojišča zaradi močnih snežnih viharjev le neznatna delavnost.

Pri uničenju neke sovražnikove skupine na južni obali Krima, omenjenem v včerajšnjem vojnem poročilu, je padlo v nemške in romunske roke 840 ujetnikov, 12 topov in 111 strojnica ter metalecev granat. Na bojišču pri Doncu so nemški in slovaški oddelki odbili krajevne napade Sovjetov. Lastni protinapadi so bili uspešni.

Na srednjem odseku je sovražnik na več krajih brezuspešno napadel. Pri nekaterih napadih je bilo po srditih bojih zajetih mnogo krajev in zajetih več topov.

Na severnem odseku vzhodnega bojišča je sovražnik nadaljeval svoje napade. Boji deloma še potekajo.

Jugovzhodno od Ilmenskega jezera, pri obkoljenem Petrogradu in na nemško-finski fronti na Laponskem uspešni napadi naših padalnih čet.

Močni oddelki bojnih in lovskih letal so posegali v suhozemske boje posebno na srednjem in severnem odseku. Številna sovjetska letala so bila zažgana.

Stockholm, 30. jan. s. Neki nemški vojni poročevalec s severnega odseka vzhodnega bojišča javlja, da se tam razvijajo boji kljub mrazu 40 stopinj pod ničlo. Boji slični bojem izza svetovne vojne. Imajo povsem drugačen značaj kakor boji bolj na jugu vzhodnega bojišča. Bajoneti in ročne granate so glavno orožje, s katerim se bore bataljoni nemških lovcev iz Bavorske in Avstrije proti sovjetskim sibirskim četam. Boljševiki spretno izkoriščajo posebne terenske okoliščine in snežne viharje. Na neki točki so morali nemški lovci tri dni in tri noči brez oddiha zadržati neprestane sovjetske naokole. V tem času je ena sama nem-

Vesti 30. januarja

V Berlin je včeraj odpotovalo posebno zastopstvo fašistovske stranke, ki nosi voščila narodni socialistični stranki za 9. obletnico prevzema oblasti po Hitlerju.

V Soliju so včeraj odprli nov italijanski konzulat. Vodja nemških invalidov Hans Oberlindner je včeraj dal italijanskim listom navdušeno izjavo o sprejemu, ki so ga bili invalidi deležni v Italiji.

V Budimpešti so postavili pred sodišče veliko Judov, ki so širili zlagane novice, škodljive za koristi države. Vsem so pobrali tudi radijske aparate.

V Kanadi se je ustanovila nova stranka, »kanadska stranka«, katero vodi poslanec Lacombe, ki zahteva vstop v vlado, ojačeno obrambo Kanade, povišanje obrambnega davka in ljudskega glasovanja o uvedbi splošne vojaške dolžnosti.

V pomorski bitki pri Endau na vzhodni obali malajskega polotoka, kjer sta dva angleška rušilca napadla japonske izkrevalne čete, je bil potopljen angleški rušilec »Thanet«, rušilec »Wampire« pa je brez poškodb pobegnil. Posadka potopljenega rušilca je najbrž rešena.

Pri včerajšnjem glasovanju o zaupnici je angleški ministrski predsednik v poslanski zbornici dobil večino.

Nemški list »Berliner Lokalanzeiger« piše glede prihoda ameriških čet na Irsko in glede napovedi o ameriškem vdoru na evropsko-afriško celino, da je za prevoz 200.000 vojakov z vso opravo iz Amerike v Anglijo potreben poldrugi milijon ton brodovja. Britanska admiraliteta bi bila lahko vesela, če bi zdaj lahko zbrala vsaj 100.000 ton prevoznega ladjevja, da bi bila kos najbolj perečim nalogom.

Bivšega romunskega kralja Karla, ki je prevzel vodstvo gibanja »svobodne Romunije« ne marajo ne v Washingtonu ne v Londonu. Angleška agencija »Reuters« je dala razumeti bivšemu kralju, da Anglija ne polaga nobene važnosti na njegovo sodelovanje in da zdaj sploh ni nikakega »svobodnega romunskega gibanja«, ki bi ga angleška vlada priznala. Zdi se, da angleška vlada tudi ne priznava romunskega odbora, kateremu je naloževal bivši romunski poslanik v Londonu.

Ker primanjkuje na Madžarskem papirja, je vlada dala ukiniti vse tednike.

Med sedanjo vojno je brezposelnost na švedskem zelo narasla in je bilo ob koncu leta 1941 19.600 ljudi brez dela.

Japonski kronski svet je sprejel tri važne zakone, ki se tičejo japonske notranje politike. Japonski finančni minister pa je poročal cesarju o dodatnem vojnem proračunu za leto 1942, ki določa izdatke v višini 18 milijard jenov. Vlada namerava izdati za časopisno kritje izdatkov za 14.012.983.000 blagajniških papirjev.

Nemiri v Južni Afriki

Lorenzo Marquez, 30. jan. s. Zaprtje 400 juž-afriških policijskih uslužbencev, ki so bili osumljeni delovanja proti angleški oblasti v Južni Afriki, ni niti v najmanjši meri pomirilo južno-afriške javnosti, čeprav je tako zardil predsednik vlade general Smuts. Nezadovoljstvo med javnostjo raste in sliči se o novih sabotažnih dejanjih, katera pa skušajo oblasti pripisati ljudem, ki so prišli iz tujine. Posebno značilna je sabotaža, izvršena na 12 ceveh, ki dovajajo vodo od Viktorijinih slapov do glavne električne centrale. Nekdo je te cevi z razstrelivom pognal v zrak. Generalni ravnatelj naprav od slapovih pri Viktoriji je častnikarjem izjavil, da je to sabotažno dejanje povzročilo resno škodo in je imelo namen ustaviti delo v skoraj vsej rudniški industriji, ki dobiva svojo pogonsko silo iz slapov pri Viktoriji. Vlada je odredila, da je treba štirikrat pomnožiti straže pri vseh tistih objektih, ki imajo pomen za industrijsko izdelavo, prevoze in za oskrbovanje naprav pogonskih sil.

Huda letalska nesreča argentinskega zunanjega ministra

Rio de Janeiro, 30. jan. s. Letalo, ki je vozilo domov argentinskega zunanjega min. Ruiza Guinazuja z njegovim spremstvom, je treščilo v morje takoj, ko se je dvignilo za polet. Vzrok nesreče še ni znan. Zunanji minister in vsi člani njegovega spremstva so se rešili. Zunanji minister se je ranil na prsni. Letalo je bilo prav isto, ki je ministra in njegove sodelavce pripeljalo na zasedanje vseameriške konference. Svoj čas je pripadal francoski letalski družbi »Air France«, ki je vzdrževala letalski promet med Afriko in Južno Ameriko, pa ga je argentinska vlada pozneje zasegla. Do nesreče je prišlo nekaj minut po vzletu ob 9.30 krajnjega časa. Zunanjega ministra so takoj odpeljali v mornariško bolnišnico v Rio de Janeiro. Mislijo, da njegove poškodbe niso hude. Letalo je vodil letalec Antonio, ki je prej pilot pri franc. letalski družbi.

Ška četa vrgla na nasprotnika 2000 ročnih granat in vsak nemški vojak se je moral sam boriti proti najmanj 20 sovjetskim vojakom. Boj, ki je trajal tri dni in tri noči, je bil silno krvav. Ko so neko noč sovjetske sirske čete prešle v napad, so imeli boljševiški vojniki lica pokrita z belimi krinkami, ki so jim dajale videz pravih strahov, toda hkrati so jih tudi dobro branile mraza. Tedaj so spregovorile puške. Pred nemškimi postojankami so se trupla sovjetskih napadalcev zbirala v gomile.

Zvišanje prejemkov državnih in javnih uradnikov

Ljubljana, 30. januarja. Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino je glede na povečane življenjske stroške odredil zvišanje prejemkov uradnikov in uslužbencev bivše vladavine.

Poviški, dovoljeni z naredbo dne 5. julija l. l. za uradnike in uslužbence bivše jugoslovanske države, bivše dravske banovine in drugih javnih oblastev in poldržavnih ustanov se zvišujejo z veljavnostjo od 1. decembra lani za vse leto 1942 za nadaljnjih 15% pri prejemkih do 599 Lir, in 10% pri višjih prejemkih.

To zvišanje je smatrati kakor prejšnje zvišanje, za vojno doklado začasnega značaja in se ne vračuna pri odmeri pokojnin.

Celotni novi odstotni delež za začasno doklado, ki ga je treba izračunati po mesečnih kosmatih prejemkih, ki so bili v veljavi dne 30. junija 1941, pri katerih se odbijajo redni odtegljaji za pokojnino ne upoštevanih prejemkov, znaša torej:

- pri prejemkih pod Lir 600 35%;
- pri prejemkih pod Lir 900 25%;
- pri prejemkih pod Lir 1200 22%;
- pri prejemkih pod Lir 2500 20%;
- pri prejemkih nad Lir 2500 10% in k tem prejšnji povišek v znesku 250 Lir.

Uredba je bila objavljena v Službenem listu Ljubljanske pokrajine dne 28. januarja 1942.

Uvedba obveznih osebnih izkaznic v Ljubljanski pokrajini

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal odredbo, ki je objavljena v »Službenem listu Ljubljanske pokrajine«, po kateri se uvaža za vse ljudi od starosti nad 15 let, ki prebivajo v Ljubljanski pokrajini, osebna izkaznica.

Osebno izkaznico izdajajo občine bivališča na obrazcih, ki se dobijo na Visokem Komisaratu. Osebna izkaznica vsebuje imetnikovo doprsko fotografijo, brez klobuka, zaporedno številko, pečat občinskega urada, podpis, osebne podatke, osebni popis in posebna znamenja.

Ta osebna izkaznica se izda šele po strogih poizvedbah o istovetnosti dotične osebe, kar lahko opravi, kjer je potrebno, policijski organi. Občine smejo zahtevati ob izdaji izkaznic pristojbino 1 lire, oproste pa tega plačila siromašne osebe.

Osebna izkaznica je edino sredstvo, s katerim se dokaže istovetnost v policijske namene. Uradnikom in agentom javne varnosti jo je treba pokazati na vsako njih zahtevo.

Hotelirji, gostilničarji itd. ne smejo dati stanovanja osebam, ki nimajo pri sebi osebne izkaznice ali druge enakovredne listine. V čl. 8

so vsebovana kazenska določila, ki pravijo:

Kdor se na zahtevo uradnika ali agenta javne varnosti noče ali ne more izkazati, kdo je, s tem, da pokaže osebno izkaznico ali drugo enakovredno listino, se odvede k oblastu javne varnosti zaradi potrebnih ugotovitev. Kdor se zunaj domače občine zaloti brez listin o istovetnosti, se sme poslati v domačo občino z ukazno potovnico in tudi pod stražo. Če se ugotovi, da je pristojen v kako občino zunaj te pokrajine, se odpošlje na oziroma, od koder je prišel. Kdor se zoper oblastveno določilo vrne v občino, iz katere je bil odpravljen, se kaznuje z zapornim odnosa do šestih mesecev in se po prestopu kazni odvede v kraj, kamor je bil odpravljen. Kdor neupravičeno prestopi mejo, da bi se vtihtapil v to pokrajino, se kaznuje z ječo od 2—4 let in v denarju ne pod 20.000 lir.

Ob prvi uporabi te navedbe so zavezane vse osebe moškega spola od 15 do 50 let starosti, da zaprosijo najkasneje do 15. februarja letos pri občini svojega bivališča za osebno izkaznico. Občine morajo poskrbeti za izdajo osebnih izkaznic najkasneje do 10. marca.

S Hrvaškega

Kakor poroča »Nova Hrvaška« na prvi strani nedeljske izdaje, so se z Vzhodnega bojišča vrnili v Zagreb na kratek dopust poveljnik hrvaških pilotov podpolkovnik Džal ter znana pilota častnika Ferencin in Stipčič. Dalj časa so se razgovarjali s hrvaškimi častniki in jim pravili o siljajih hrvaških uspehah na Vzhodnem bojišču. Hrvaški piloti iz dneva v dan potrjujejo dejstvo, da je hrvaški narod hraber in junaški.

Podpolkovnik Džal bo imel te dni na hrvaškem radiu tudi daljši govor, kjer bo povedal svoje mnenje o boju na Vzhodnem bojišču.

Na romunski narodni praznik, ki ga vsako leto 24. januarja, je bila tudi v Zagrebu svečana. Na predvečer praznika je bila v kinu Capa filmska predstava, ki je prikazovala Romunsko borbo proti boljševizmu. Na proslavi so bili tudi poslaničnik Buzdugan, konzul Tzaraluga, Poglavitnik je zastopal general Perčević. Prisotni pa so bili še predstavniki Italije, Nemčije, Slovaške, Madžarske, Bolgarije in druge odlične osebnosti. V radiju je imel svečani govor romunski poslanik o pomenu tega narodnega praznika.

V zadnji izdaji hrvaškega službenega lista je tudi naredba pravosodnega ministra, ki govori o poroki častnikov, državnih uradnikov in namestencev hrvaškega domobranstva. Častnik ali vojaški uradnik se sme poročiti, ko je star 25 let in ni pod kazensko preiskavo. Tudi če je gojenec vojaške šole ali vojaških tečajev, se ne sme poročiti. Letalski častniki pa se smejo poročiti šele s 30. letom starosti. Nihče pa se ne sme zaročiti, preden ni vložil prošnje za ženitev. To so glavne določbe izdane navedbe.

Poglavitnik je podaril predsedniku slovaške vlade okusno izdano album s slikami glavnega hrvaškega mesta in njegovo zgodovino. Na posebnem listu albuma je bilo lastnoročno Poglavitnikovo posvetilo dr. Tuki, ki se je glasilo: Velikemu slovaškemu rodoljubu, borcu in državniku, prezvišenemu predsedniku vlade Vojtjehu Tuki v znak posebnega spoštovanja posvečujem — dr. Ante Pavelič.

Potem ko so bili sprejeti v rimokatoliško vero prebivalci Popovci brda, so zdaj zaprosili za enak prestop tudi sosednji prebivalci, ki so bili do zdaj verniki grško-vzhodnega obreda.

Zaradi velikega mraza je bil prekinjen pouk za 8 dni v vseh zagrebških ljudskih šolah. S poučevanjem bodo začeli 2. februarja.

Priznani gledališki igralci iz hrvaške delavske stranke bodo spet začeli s skušnjami za javne predstave. Imeli bodo tudi poseben brezplačen tečaj, v katerem se bodo izpopolnili za igranje.

Zagrebkemu gostilničarju Franju Galicu so te dni zlikovali čez noč odnesli raznih alkoholnih pi-

jač za dobrih 27.000 kun. Polcija je »alkoholikom« že na sledi.

Graški pevci, ki so se pripeljali v Zagreb, so bili pristočno sprejeti in bodo gostje zagrebškega župana. Pevci bodo priredili tudi zanimiv koncert, ko bodo izvajali Brahmsov »Requiem«.

V vseh šolah Hrvaškega Zagorja so prenehali s poukom. Šole bodo zaprte okrog 10 dni, dokler mraz ne odjenja.

V Varaždinu se je vnela hiša tamkajšnjega veleobratnika Čepanca, to pa zaradi tega, ker so ljudje odvajali zamrznjene vodovodne cevi. Požar je bil pri — 28 stopinjah mraza. Pri gašenju si je podpolovnik gasilcev Broz zlomil nogo.

Pred dnevi je bila v Zagrebu seja gospodarstvenikov, ki so razpravljali o važnih vprašanjih, ki se tičejo bližnjega trgovskega razgovora med Hrvaško in Italijo.

Nov vozni red potniških vlakov od 1. februarja

Pričenši s 1. februarjem 1942 se uveljavljajo dolenski progami in na progi Ljubljana-Zalog nov vozni red z naslednjimi odhodnimi in prihodnimi podatki:

1. Na progi Ljubljana—Novo mesto—Metlika				
VI. št.	Postaja	Odhod	Postaja	Prihod
9213	Ljubljana	5.25	Novo mesto	7.30
9213	Novo mesto	7.35	Metlika	8.45
9215	Ljubljana	8.35	Novo mesto	10.49
9217	Ljubljana	12.23	Novo mesto	14.42
9217	Novo mesto	14.50	Metlika	16.07
9219	Ljubljana	18.40	Novo mesto	20.57
9219	Novo mesto	21.04	Metlika	22.16
9212	Novo mesto	4.25	Ljubljana	6.42
9214	Metlika	6.15	Novo mesto	7.33
9214	Novo mesto	7.40	Ljubljana	9.52
9216	Metlika	12.05	Novo mesto	13.19
9216	Novo mesto	13.27	Ljubljana	15.38
9218	Metlika	17.05	Novo mesto	18.21
9218	Novo mesto	18.23	Ljubljana	20.45

2. Na progi Ljubljana—Kočevje				
VI. št.	Postaja	Odhod	Postaja	Prihod
9311	Ljubljana	5.45	Kočevje	8.00
9313	"	9.56	"	12.20
9315	"	14.20	"	16.51
9317	"	19.35	"	22.07
9312	Kočevje	5.37	Ljubljana	8.03
9314	"	11.00	"	13.28
9316	"	14.02	"	16.28
9318	"	17.30	"	19.55

3. Na progi Trebnje na Dol.—St. Janž na Dol.				
VI. št.	Postaja	Odhod	Postaja	Prihod
9414	Trebnje	8.14	St. Janž	9.04
9416	"	14.20	"	15.11

Ljubljancani varčujejo z elektriko

Ljubljana, januarja. S pogonskimi sredstvi je dandanes, v vojnih časih, treba prav tako varčevati, kakor na primer s surovinami. Med važnimi viri energije pa je električni tok, če že ne rečemo, da je najvažnejši. Pred leti, ko še ni bilo vojne na obzorju, smo ugotavljali napredek Ljubljane po količini porabljene toka in smo tako leta 1938, z veseljem ugotovili, da je Ljubljana porabila skoraj prav toliko elektrike, kakor recimo odgovarjajoče mesto v severni Italiji, v Nemčiji, v Švici ali na Norveškem. Električni tok je moderno gibalno za pospeševanje obrti, za napredek industrije, za zboljšanje udobnosti na domu, dragocen pripomočnik gospodinjstvom pri njihovem delu, zvest in neizbežen prijatelj sodobnemu človeku skoraj v vsakem položaju. Vendar — vojni časi zahtevajo, da je treba tudi z električnim tokom varčevati. Ta železni zakon je povzročil, da je poraba električnega toka v Ljubljani v leto 1941, padla in sicer prvič, odkar Ljubljana sploh uporablja električno energijo. Do začetka lanskega leta je namreč poraba elektrike v Ljubljani stalno narasčala.

Bilo je prav čudno, ko smo primerjali številke uporabljenih kilovatnih ur iz — recimo — leta 1910, pa potem leta 1924, 1938, 1939, — kako je Ljubljana vedno in vedno več zahtevala električnega toka. Prvotna in zelo primitivna kalorična centrala na Ledini, to je v Kotnikovi ulici, že leta 1930, ni zmogla več dobavljati dovolj toka rastoči Ljubljani. Že l. 1933, so pričeli razni čimničarji misliti, kako oskrbeti Ljubljani dovolj toka od drugod. Sklenjena je bila pogodba s tedanjimi Kranjskimi deželnimi elektrarnami in tako je prišla Ljubljana dobivati tok iz Velenja, z Završnice in še od drugod, pač od vseh kaloričnih in vodnih central, ki so bile v bivši Sloveniji v sklopu nekdanjih Kranjskih deželnih elektrarn. To stanje se do novejšega časa ni dosti spremenilo in Ljubljana še vedno zajema tok od tam, kjer poprej, vendar pa z njim mnogo varčuje.

Ljubljanska mestna elektrarna prevzema ves dobavljeni tok sama in ga v primeru potrebe tudi sama proizvaja v svoji kalorični centrali. V leto 1931, je ljubljanska elektrarna proizvedla in prevzela skupno 13.310.000 kilovatnih ur. Glavna dobavitelja sta bila pač Kranjske deželne elektrarne, to je Završnica in Velenje, s skupno 6.668.000 kilovatnih ur ter elektrarna Cesenj s 6.500.000 kilovatnih ur, kalorična centrala na Ledini pa je sama proizvedla 449.000 kilovatnih ur.

Za razsvetljavo

Je bilo lani v Ljubljani porabljenih 3.626.400 kilovatnih ur. Zatemnitev pomenja v Ljubljani izvrstno štednjo z električnim tokom. Samo l. 1940, je Ljubljana porabila za zasebno razsvetljavo prav toliko toka, kakor l. 1941, vsega toka za zasebno in javno razsvetljavo skupaj. Za javno razsvetljavo je lani Ljubljana porabila 750.000 kilovatnih ur, druga leta pred vojno pa okoli 900.000 kilovatnih ur povprečno.

Zelo, zelo pa se je zmanjšala tudi poraba toka za reklamo. V današnjih časih bi bil res nepotreben luksuz, trlati dragoceni električni tok za razne svetlobne napise. Že l. 1939, je Ljubljana

na porabila za svetlobno reklamo nad 113.000 kilovatnih ur, l. 1940, pa samo 58.000 kil. ur.

Znak modernizacije življenja je tudi večja poraba električnega toka za ogrevanje, kurjavo in kuhanje. Čemu naj bi se človek trudil s prevlačevanjem in prekladanjem težkih bremen drv in premoga, ko daje električni tok vendar poceni dobro ogrevanje in kurjavo! Zanimivo bi bilo ob tej priliki vedeti, koliko so posamezni trgovci v Ljubljani lani prodali električnih ogrevalnih in kurilnih aparatov. Seveda to ni mogoče izvedeti, na razpolago so samo številke o porabi toka v te namene. L. 1940, je Ljubljana porabila za kurjavo in ogrevanje 190.000 kilovatnih ur, leta 1941, pa kar 288.680 kil. ur. Tehnika ogrevalnih in kurilnih električnih aparatov se je prav lani znatno boljšala, od tod tudi tako velik napredek glede uporabe toka v te namene.

Toda to, kar porabi Ljubljana toka za razsvetljavo in za zasebne potrebe, je le malenkost. Najmanj dve tretjini porabi Ljubljana, ki sicer ni tipično industrijsko mesto, v industrijske svrhe, za pogon strojev. Samo cestna železnica in pa mestni vodovod porabita nad polovico industrijskega toka, to je električne sile, namenjene za industrijski pogon. Tako je lani ljubljanski tramvaj porabil 2.010.000 kilovatnih ur ali 73.000 kil. ur več, kakor predlanskim, mestni vodovod pa 1.887.000 kil. ur ali 158.000 kil. ur več, kakor predlanskim. Za obrtni pogon je lani 1.489.000 kil. ur, predlanskim pa 1.800.000 kil. ur, torej je lani poraba takega toka padla — pač zaradi razmer — za 311.000 kil. ur.

Industrija sama je lani porabila poltretji milijon kilovatnih ur, skoraj točno toliko, kakor l. 1940. Skupno je lani v obrtno-industrijske svrhe 5.962.000 kilovatnih ur, predlanskim pa 6.198.000 kil. ur, torej je bilo lani porabljenih 236.000 kil. ur manj.

To bi bile gole številke o uporabi električnega toka v Ljubljani. Iz teh številk je razvidno, da je Ljubljana sedaj že popolnoma elektrificirano mesto. Tako je na primer le malo zasebnih stanovanj, ki ne bi imele električnega toka. Tudi obrtniške delavnice so vse opremljene z elektriko, bodisi za razsvetljavo, večje pa tudi za pogon. Dandanes ima tako rekoč že vsaka ljubljanska boljša šivilja svoj šivalni stroj na električni pogon. Seveda so razmere težavne in ako ne bi bilo vojne, bi se napredek ljubljane v tej smeri še večal. Res je bilo lani le malo novih priključkov na električni tok, bodisi za zasebno ali javno razsvetljavo, bodisi za obrtni in industrijski tok, vendar si moramo biti svesti: trenutno nazadovanje nam je narekovalo le vojna in štednja, ki je z vojno nujno zvezana. Ko nastopijo mirnejši časi, se bo elektrifikacija ljubljane dvigala in s tem bo tudi napredek ljubljane še zagotovljen!

Uredba o centralnem kurjenju v uradih in stanovanjih

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal predpise za ogrevanje, po katerih se smejo uradi in zasebna stanovanja ogrevati vključno do 15. aprila. Kotli se ne smejo zakuriti pred 7. uro za urade in ne pred 9. uro za zasebne hiše. Kotli se zadnjič ne smejo naložiti po 14. ozioroma po 15. uri. Oddajanje tople vode iz samostojnih centralnih naprav sme trajati največ tri dni v tednu in sicer v sredo, soboto in nedeljo.

Športni drobiž

Koroški drsalni dnevi so se začeli. Na lepo okrašenem stadionu so bile prirejene drsalne tekme. Na sporedu so bile najprej hitrostne tekme za dame na progi 500 m. Kakor že lanskoleto, je tudi letos zmagala Monakovčanka Mucija Mertz-Böcker v času 55,9 sek. Sledila ji je Berlinčanka Ruth Hiller. Največje zanimanje prvega tekmovalnega dne pa je bila štafeta na progi 600, 800, 1600 in 2000 m. Zmagala je štafeta Berlin-Brandenburg v času 8:44,6. Sledila ji je štafeta Vzhodne marke v času 9:01,5. V damski disciplini, in sicer v teku na 1500 m, pa je zmagala Ruth Hiller pred Mertzovo. Potem so nastopili trije dunajski pari v umetnem drsanju. Zmagal je par Julia Stöhr-Fratz Hackl in si je pridelal darilo celovskega mesta. Končni rezultat prvega dne je bil naslednji: 1. Lucija Mertz-Böcker 174,535 točk, 2. Ruth Hiller 177,467 točk, 3. Aneliza Schorr 183,567 točk. Veliko presenečenje je vzbudila juniorka iz Kölna Lili Bauer, ki je predrsala 500 m dolgo progo v času 54,2, kar je boljše od seniorskega časa zmagovalke.

Pri neki magdeburški plavalni tekmi v zadnjem času so bili doseženi prav dobri rezultati. Naj omenimo le nekatere. Na progi 10x50 m prsno je bil dosežen čas 6:04,6, na progi 300 m prsno, štafeta 3:58, na progi 600 m štafeta 7:24,2, 4x50 m kravl 1:56,1, 10x50 m kravl štafeta 4:47,3. Na progi 400 m hrbtno štafeta 5:07.

Direktor: inž. R. Kavčič, s. r.

Earl Derr Biggers

ČRNA KAMELA

Tarneverro je odgovoril kar sam. »Že deset let je od tega, ko sem gostoval v nekem gledališču v Melbourneju. Vedeti morate, da sem bil tedaj igralec. Naš posel pa je šel bolj slabo in zato sem si poiskal službo na farmi pri mr. Mac Masterju, nekaj milj od Brisbaneja. Vse leto sem ostal tam. To je bilo srečno leto v mojem življenju. Saj tudi vi brez nadaljnega lahko ugotovite, da sta oba sijajna in najboljša človeka na svetu. Bila sta mi kot oče in mati...«

»Saj mu nisva storila nič posebnega«, se je branila odločno stara gospa. »Veliko veselja sva uživala v tem, da sva vam in...«

»Osamljen in zapuščen, kakor sem takrat bil«, jo je prekinil Tarneverro, »sem si moral kar sam čestitati, da sem našel tako gostoljuben dom. Lahko si predstavljate moje veselje, ko sem jima takoj nepričakovano padel v naročje.« Vstal je. »Mislim, da je bilo vse, mr. Chan, kar ste hoteli vedeti. Sedaj bi pa še jaz rad z vami spregovoril nekaj besed.«

»To je vse«, je pritrdil Chan in se prav tako dvignil. »Naj bi vam čas potekal še naprej tako prijetno, kakor današnje jutro ob naši lepi obali. Nenavadno sem vesel, da ste na svojem dolgem potovanju stopili tudi na naša tla.«

»Midva sama čudna neizmerno zadovoljstvo, sir«, je odgovoril mr. Mc Master, njegova žena pa je smeje prikimala. »Sporočila se vas bova na svoji poti proti Aberdeenu. Želiva vam le najboljše pri vaši težki nalogi.«

»Charlie je šel z vodečevalcem v hišo in se vsedel na divan. »Vi ste ljubljenski bogov«, je rekel Chan. »Če bi kdaj rabili

alibi, si ne bi želel nobenega boljšega, kakor pa je potrditve iz tako zanesljivih ust.«

Tarneverro se je nasmehnil. »Res — silno prikupna sta oba. Tako preprosta, pa vendar obenem obdarjena z vsemi starinskimi krepostmi.« Naredil je kratek odmor. »Sedaj pa, gospod komisar, veste, kje sem bil tistih osemnajst minut. Kako pa je z ostalimi?«

»Razen tega tudi vem, kje je bil Robert Fyfe,« je odgovoril Chan, »čeprav mi daje njegov občevalni način precej misliti. Ostali pa nimajo sreče pri stvari. Niti en sam mi ne more dokazati alibija.«

Tarneverro je prikimal. »Da — in eden med njimi je takšen, ki bi alibi na vsak način potreboval. Mislim, da čez noč niste našli nobene rešitve?«

Chan je žalostno odkimal. »Žalibog nisem našel drugega kakor osvežujoči spanec. In vi?«

Oni drugi se je nasmehnil. »Priznati moram, da sem tudi jaz prebil noč v trdnem spanju. Ne, sicer sem intenzivno mislil, pa nisem izluščil iz vsega nič važnega. Ko pa je toliko možnosti! Najprej ista tu Rita in Wilkie Ballou. Oba sta bila v Hollywoodu ob času, ko je bil umorjen Denny Mayo. Mayo je bil pri svojih ženskih obiskih nekoliko nepreviden, Ballou pa je znan po svojih divji ljubosumnosti.«

»Tudi jaz sem premišljeval o Ballouju,« je zamišljeno pri-

pomnil Chan.

»Saj se tudi izplača,« je pristavil Tarneverro. »Saj je taval nekje okrog. Šel je potem v sobo, da bi dobil cigareto in pravi, da je tam tudi ostal. Pa pojdiva dalje. Potem pride na vrsto Alan Jaynes. Včeraj zvečer je bil gotovo čez mero razburjen. Kdo ve o njem kaj natančnejšega? Kaže, da precej nagiba, kakor Ballou, k ljubosumnosti... Videl je cvetlice — pa ne svoje — na rami ljubljene ženske. Našli smo jih potem potepane, kakor da bi jih iz besa pohodil. Kolikor se spominjam, ste vi nekako omenili, da primer Maya navzlic vsemu le nima nobene zveze

z umorom miss Fane. Morebiti pa res ni bilo nič drugega, kakor divje ljubosumje.«

»Morda,« je mirno odgovoril Chan. »Potem pride na vrsto tudi Martino.«

»O, seveda, Martino,« je ponovil vodečevalec in neka senca je legla na njegov drobn obraz. »Jaz bi z največjim veseljem sodeloval, če bi mu mogli dokazati krivdo. Izustil je nekaj res nelaskavih besed o meni...«

»Kakšne vrste človek pa je prav za prav?« je vprašal Charlie.

»O, videti je zelo pameten,« je priznal Tarneverro. »In zna se brezobzirno prebijati skozi življenje. Svojevrsna mešanica estetika in poslovnega človeka v eni osebi. Sicer ob času Mayeve žaloigre ni bil v Hollywoodu, pa vendar: morda pa je bila tista sled napačna. Martino je bil neke vrste don Juan in kdo ve, če niso obstajali poprej tudi med njim in Shelah Fane kakšni odnošaji? Robec v njegovem suknjiču je več kot sumljiv. Samo po sebi se razume, da je tajil, da bi bil njegov, kdo pa v istem primeru ne bi storil enako? Kajti v primeru, če bi ga kdo drugi vtaknil v Martinov žep, bi bila to v najmanjši meri popolnoma odvisna nepravilnost. Zakaj ga zločinec ni vrgel v grmovje ali pa ga izpuštil kje na travniku? Čemu bi se brez potrebe podajal v nevarnost? Tisti robec, gospod komisar, mora biti Martinova last. Morebiti ga je po storjenem zločinu nosil mirno pri sebi, ker ni vedel, da so v njem še stekleni drobci. Končno pa...« vodečevalac je naredil kratek odmor... »končno pa še to, da imate vi morda podatke o pravem lastniku robe?«

Chan ga je pogledal z zaspanimi očmi. »Ah, ko imam tako malo dokazov,« je zastokal. »In kakšna tolažba je zame v tem brezizhodnem položaju, če poslušam vaše razlage? Prosim, nadaljujte s svojimi logičnimi izvajanjmi! Sedaj vam imenujem ime Huntleya Van Horna.«

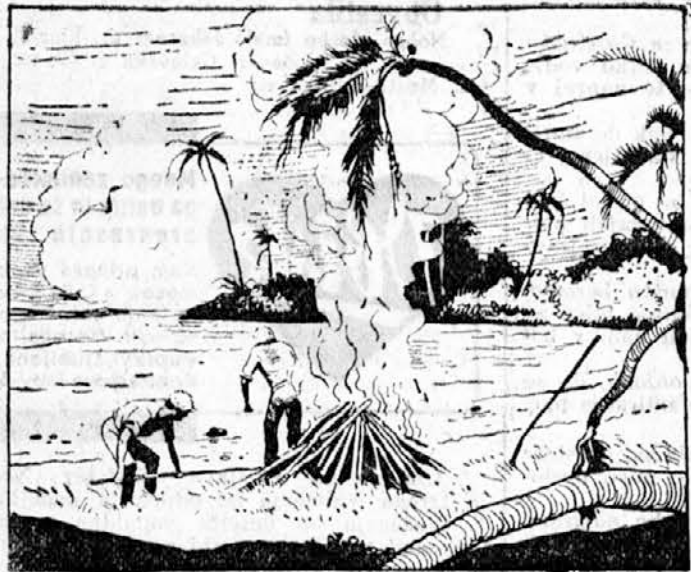
Tarneverro je živahno pogledal. »Ste morda kaj iziuhali o Van Hornu?«

Andrejčkov
Jože

Zalost in veselje

Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

361

Ce ne bi bilo rešilve, sta skienila, da si bosta takoj jutraj otok natanko ogledala, da se prepričata, če so na njem ljudje in da najdeta kak studenec in kaj sadja za hrano. Kapitan je bil prepričan, da krmar ne bo odnehal, dokler ga ne najde. Potem sta nanesele drv ter pod palmami zakurila velik ogenj

362

Proti večeru se je Tomaž odpravil k bregu, če ne bi morda v pesku našel kakih užitnih morskih živali za večerjo. Kar zagleda daleč na morju veliko ladjo, ki so jo nemirni valovi podili naravnost proti skalam pred otokom. Takoj je spoznal, da je ladji velika sila, slišal je žalosni krik nesrečnih mornarjev.

363

Ladja je po bliskovito letela proti skalam. Sirašen val jo je srdito pograbil ter jo vrgel naravnost med skale, kjer je ostala nekaj časa kakor zagozdena. Potem se je spej zazibala, tramovje je začelo pokati, vzdignilo jo je iz zajede ter treščilo ob skalo, da se je vsa razletela. Mornarji so onemogli zaporedoma izginjali v divjih valovih.

Nizozemska Indija ni tako majhen svet...

Vsega področja, ki je veliko kot Nemčija, Francija, Anglija, Nizozemska, Belgija, Švica, Danska in Švedska skupaj!

V sedanjih vojni na Tihem oceanu in na Daljnem vzhodu je stopilo na pozorišče svetovnih dogodkov, oziroma v središče pozornosti vsega sveta področje, ki je kljub temu, da smo na primer o Borneu, Sumatri, Javi in Celebesu že marsikaj slišali, še vedno zelo malo znano po svojih zgodovinskih, zemljepisnih, narodnostnih in gospodarskih posebnostih.

Malajskih otokov ni tako malo, kakor bi utegnili kdo misliti, če si ogleda zemljepisno karto tega področja. Na njej so označeni le glavni, najpomembnejši. Vse je takorekoč nemogoče naštetiti in prav za prav še danes ni znano, koliko jih je. In če potem pogovor nanese na takomenovano Indonezijo ali na Otoška Indijo, Moluke, na Sundske otoke in Celebes, in če potem kdo hoče preskusiti vaše znanje zemljepisa in vas vpraša, kam spada na primer Nova Gvineja ali k Avstraliji ali Malajskemu otočju, bi bili morda le malo v zadregi pri odgovoru. Zato morda ne bo škodilo nekaj podkbi v zemljepisu.

Tisti del Malajskega otočja, imenovanega tudi Indonezija, ki pripada Nizozemski Indiji, se imenuje z drugo besedo tudi Otoška Indija ali Indijsko otočje. Sem spadajo od leta 1824 veliki in mali Sundski otoki, Moluki in zahodni del Nove Gvineje. V nadomestilo za te otoke so Nizozemci odstopili Veliki Britaniji vsa svoja posestva na azijski celini s polotokom Malezijo, čigar skrajni južni konec se tudi imenuje Malajski polotok.

55 evropskih Holandij

Tako so Nizozemci imeli pod svojo oblastjo med Azijo in Avstralijo ogromno otosko posest, kolonialni imperij, ki je 55krat tako velik kot matična država, evropska Nizozemska. Nizozemci so tej svoji ogromni in zelo bogati kolonialni posesti posvetili precejšnjo pozornost in so bili nanjo res lahko ponosi.

Z neko zavistjo pa je gledala na Nizozemsko Indijo, če tako na kratko imenujemo omenjeno otosko, Anglija, poleg nje pa še Združene ameriške države. Kmalu sta si ti dve velikosti zagotovili oblast nad tistimi področji, ki so se jima zdeli posebno v gospodarskem in vojaškem oziru nad vse pomembni: to so Filipini in severni del Bornea, kjer skriva zemlja v sebi tudi bogate zaloge nafte.

Nizozemci pa si svoje Indije niso kar tako z lahkoto podvržli. Bili so dolga stoletja v nepretranih bojih s tamkajšnjimi domačini, in preteklo je mnogo krvi, preden so si zagotovili nad temi svojimi širnimi kolonijami tisto oblast, ki jo imajo zdaj. Za primer naj navedemo, da se je sultan iz Atjebe na Sumatri (njegovo »kraljestvo« je imelo 740.000 prebivalcev), upiral celih trideset let in se je šele po srditih bojih udal novim gospodarjem tega otoka. To se je zgodilo leta 1903.

Borneo

Glavni trije Sundski otoki so Borneo, Sumatra in Java, Borneo, o katerem smo podrobno pisali na tem mestu včeraj, je približno tako velik kot ves nemški Reich z bivšo Avstrijo, Češkomoravskim protektoratom in delom Poljske vred. Značaj dajejo tej deželi širni pragozdovi in ognjeniki, ki dosega višine do 4.500 metrov nad morjem. Glavne prometne poti tvorijo plovne reke. Večja naselja, kjer cvete tudi trgovina, leže večinoma le ob obali in ob izlivih rek. Največji pomen daje temu otoku petrolej. Danes so že vsi petrolejski vrelci na Borneu — piše Centraleuropa — v japonskih rokah.

Sumatra

Je drugi največji otok Holandske Indije. Dolg je 1.750 km, širok pa povprečno 400 km. Po veliki večini je Sumatra gorata dežela. Najvišji hribi dosega višino 3.800 metrov, torej kakor toliko, kot najvišji vrhovi Alp. Kar petnajst ognjenikov je še vedno »živih« in kaj pogosto bruha. Ljudi je na Sumatri približno 8,8 milijona. Od teh je 7,7 milijona domaćinov, pol milijona Kitajcev, 60.000 pa je Evropejcev, Azijcev in drugih.

Zlasti važen je ta otok zaradi kavčuka, potem pa tudi zaradi nafte, ki ga Sumatra da celo četrtino vsega, kar ga načrpajo na vsej Nizozemski Indiji. Železniško omrežje meri skupno 1.773 km.

Java

pa se lahko smatra za glavno, najpomembnejšo nizozemsko kolonijo, čeprav je med velikimi otoki Nizozemske Indije najmanjša. Nikjer na svetu ni toliko ognjenikov kot vprav na Javi. Zelo obširna so riževa polja in je temu primerno tudi pridelek izredno obilen. Med vsemi, vsaj važnejšimi kraji

na Javi so speljane dobre železnice in ceste. Ljudi živi na tem otoku 37,5 milijonov. Od teh je 37 milijonov domaćinov, ki so po veliki večini muslimani. Glavni pridelki so: kava, čaj, riž, sladkor in kinin. Zelo pomemben je tudi pridelek kakaoa, kavčuka, popra in podobnega.

Da si ustvarimo vsaj približen pojem, kako ogromna je vsa Nizozemska Indija, naj povemo, da meri približno dva milijona kvadratnih kilometrov, ali z drugimi besedami toliko, kot vsa Nemčija, Francija, evropska Anglija, Holandska, Belgija, Švica, Danska in Švedska skupaj! Na vseh teh neshetih otokih pa živi le okrog 60 milijonov ljudi. Le na Javi je gostota prebivalstva res velika. Tu pride povprečno 151 ljudi na kv. km, zato pa je prebivalstvo na drugih otokih izredno redko naseljeno.

Nova iznajdba za krpanje nogavic

Varčevanje z nogavicami, ki je v sedanjih izrednih razmerah tudi potrebno, je prineslo Nemčiji novo iznajdbo, kakor pišejo iz Berlina. Nekdo je zdaj iznašel posebne vrste svetlo gobo za krpanje nogavic. To je električna priprava, ki se je čudovito dobro izkazala ne samo pri krpanju debelejših barvnih nogavic, pač pa tudi najtanjših, svilenih, ki so na videz skoraj brez barve. Druga dobra stran te svetle gobe, za katero zadostuje že tok štirih voltov, pa je, da se z njeno pomočjo lahko na nogavici že vnaprej odkrijejo »sumljive« točke, kjer bi se nogavica utegnila najprej strgati. Z nogavicami po tem takim zdaj lahko postopajo približno tako, kot stori zdravnik, ki pregleda človeka in tako lahko še pravočasno prepreči kakšno bolezen, ki je še v kali.

Lovorjevo milo v Grčiji

V Grčiji niso nikdar pridelali sami toliko olja, kolikor bi ga potrebovali za lastno porabo. Sprito tega so zdaj navli vse strune, da bi doma pridelali čimveč olja, ker ga tudi od drugod ni mogoče dobiti dovolj. Pridobivajo ga že zdaj iz dosti več različnih rastlin, kot so ga na primer pred sedanjo vojno, ko ni bilo potrebe, da bi si preveč belili glavo, kako priti do zadostnih količin olja. Če ga ni bilo dovolj, so ga enostavno naročili drugod in ga plačali, ali pa dali v zameno kak drug svoj pridelek. Olje pa ni potrebno samo za pripravljanje raznih jedil, pač pa tudi za druge stvari, za katere je freba masloč. Tako so zadnjič na grških prirobnih mestih predlagali, naj bi Grki zdaj, ko tudi slabših vrst masloč ni ravno v izobilju, začeli uporabljati lovor pri izdelovanju mila. (Ce.)

»Mrtvi računi«

Ljudje enostavno pozabljajo tudi milijone

Kdor ni imel nikdar bogve kako velikega premoženja, si pač težko predstavlja, kako je mogoče pozabiti milijoneke vsote. Pa se tudi to primeri, kakor poročajo iz srednjeevropskih virov. V bankah Združenih ameriških držav je po tem poročilu pozabljenih precej milijonov. Njihovi pravi lastniki se nanje enostavno nič več ne spomnijo, očitno zato, ker imajo še drugih milijonov dovolj doma ali po denarnih zavodih. Med njimi je celo nekaj takšnih, ki je njihova pozabljena glavnica z obrestnimi obrestmi, narasla v teku desetletij že kar na pet milijonov dolarjev, da, dolarjev! Ameriške banke so temu denarju dale ime »mrtvi računi«.

V pitni vodi je kal otroške paralize

Pomeben napredek v boju proti otroški paralizi je pred kratkim dosegel švedski zdravnik, prof. Carl Ling. Baje se mu je posrečilo ugotoviti, da se povzročitelj otroške paralize prenese na človeka po vodi, ki jo pije. Leta 1939 se je v Stockholmu zelo razširila epidemija otroške paralize in je omenjeni profesor tako dobil hvalažno polje za svoja raziskovanja. Ugotovil je pri tej priliki, da povzročitelj te bolezni tiči v vodi, ki se pretaka po kanalih in se potem izliva v reke in jezera in od tod »zastruplja« tudi pitno vodo. Zato dr. Ling priporoča, da je treba vselej, kadar se pojavi kak primer otroške paralize, natančno preiskati vodo, ki jo tiči pije, in jo »razkužiti«.

»Banzai« — japonski »živijo!«

Beseda »banzai«, ki jo Japonci, kadar hočejo izraziti posebno navdušenje nad čem, recimo nad kakšno osebnostjo, ki ji hočejo izkazati svojo vdanost ob priliki kakšnih manifestacij, pomeni v našem jeziku približno isto kot »živijo!«. V dobesednem prevodu pa beseda »banzai« pomeni »tisoč let« ali tudi »deset tisoč let«. Verjetno hočejo reči, naj tista oseba ali pa ves japonski narod živi še tisoč ali deset tisoč let. Beseda »banzai« se ni preveč stara. Začeli so jo uporabljati šele pred nekaj desetletji. Ko je meseca februarja 1889 Japonska prvič slavila svoje ustave, sta dva japonska književnika uvedla besedo »banzai«, da bi s tem izpolnila — kakor pravijo — praznino v japonskem jeziku in da bi ustregla potrebi, ki so jo Japonci že dalj časa čutili. Leta 1889 se torej lahko smatra za rojstno leto tega japonskega vzklika, ki se danes razlega po vseh japonskih deželah.

DOBRI STARI ČASI

»Stvar se tiče tvojega odhoda!« Takoj ko sta Pasottijeva odšla v Albogasio Superiore, je povedal Franco o tem pogovoru ženi. Bil je zato vznemirjen. Pasotti torej ve. Ne bi ravnal tako skrivnostno, če ne bi meril na potovanje v Torin. In Franca je silno jezilo, da Pasotti ve. Toda kako? Mogoče je bil prijatelj v Torinu premalo previden.

In kaj hoče zdaj Pasotti od njega? Ali mu grozi mogoče spet napad od policije? Toda Pasotti ni človek, ki bi ga prišel na to opozorjati. In vsa ta neodkrita srčna ljubeznivost? Morda ne marajo, da bi šel v Torin. Morda jim ni prav, da bi našel dobro pot, da bi rešil sebe in svoje sirote, pred komisarjem in orožniki!

Mislil je in mislil, a ničesar drugega se ni mogel domisliti. Luiza v srcu ni bila prepričana. Bala se je česa drugega. Toda tudi ona ni dvomila, da ve Pasotti o Torinu. To je zmedlo vsa njena domnevanja. Skratka, ni mu ostajalo drugega, ko da gre in sliši.

Franco se je napotil ob osmih. Pasotti ga je sprejel kar najbolj priščno ter je opravičil ženo, ki je bila šla že spet. Preden je začel, je za vsako ceno hotel, da bi spil kozareček San Colombana in pojedel kosček potice. Z vinom in potico je moral pozdraviti Franco mnoge izraze o prijateljstvu, najbolj pretirane slavošpeve o svoji ženi, o stricu in o sebi samem, čeprav se mu je upiralo. Ko je bil kozarec in krožnik prazen, je bil medu sladki vrag pripravljen začeti.

Sedela sta si nasproti za mizico. Pasotti se je udobno naslonil v stol. V roki je držal rdečo in rumeno pisan svilen robec ter ga mečkal.

»Torej,« je rekel, »dragi Franco, kakor sem rekel, se stvar tiče tvojega jutrišnjega potovanja. Pri tebi sem danes zvedel, da potuješ po opravkih. Zdaj pa je vprašanje, ali ni ta zadeva, ki ti jo bom sporočil jaz, važnejša kakor ona, ki jo imaš v Milanu. Franco je bil začuden nad tem nepričakovanim uvodom in je molčal. Pasotti je povesil oči k robcu, ne da bi se nehal z njim igrati, ter rekel:

»Moj dragi prijatelj, don Franco Maironi, si lahko misli: če se vtiaknem v kako zasebno, zaporno stvar, tedaj imam gotovo važen vzrok, za to. Čutim dolžnost in pooblaščen sem za to.«

Roke so se ustavile, ostre, bliskajoče oči so se dvignile in zadele ob Francov temni, nezaupljivi pogled.

»Gre za tvojo sčdanost in za tvojo bodočnost, moj dragi Franco.«

Ko je Pasotti to izgovoril, je odločno položil robec stran. S sklenjenimi rokami se je naslonil na mizo in krenil na bistvo. Neprenehoma je imel oči uprte v Franca, ki se je zdaj naslonil nazaj, ter ga blede gledal, sovražno pripravljen, da se bo branil.

»Že nekaj časa sem premišljal o tem, da bi kot star prijatelj vaše družine storil kakšen korak ter končal ta prežalostni spor. Tudi tvoj oče, ubogi gospod Aleksander, kako blaga duša, me je imel rad!« (Franco je vedel, da je njegov oče nekoč Pasottiju zagrozil s palico, ker se je preveč mešal v družinske zadeve). »Dovolj! Ko sem zvedel, da je tvoja babica v Lodi, sem si preteklo nedeljo rekel: po toliko nezdah, ki so jih že prestali Maironijevi, je zdaj morda pravi čas. Pojdimo, poskusimo. In sem šel.«

Molk. Franco je vztrepetal. Kakšen posredovalec se mu je prikazal? In kdo ga je prosil za posredovanje?

»In moram reči, da sem zadovoljen,« je nadaljeval Pasotti.

»Tvoja babica ima svoja načela in je v tistih letih, ko načela težka menja. Kakor veš, je zelo odločnega značaja, sicer pa ni brez srca. Rada ima, veš. In trpi. V njej je nepretrgan boj med čustvi in med načeli, če hočeš, tudi med njenimi čustvi in njeno občutljivostjo. Uboga grofica! Človeku je hudo, ko vidi kako trpi. Nazadnje se pa ukloni, se ukloni. Seveda ne smemo

pričakovati preveč. Ukloni se, toda ne toliko, da bi uničila to, kar jo drži kvišku: načela; to s« pravi zlasti politična načela.«

Francove oči, nemirne čeljusti, tresljaji, ki mu je šel skozi vse telo, vse je govorilo Pasottiju: ne dotikaj se te točke, varuj se! Pasotti je obstal. Mogoče mu je prišla na misel palica rajnega gospoda Aleksandra.

»Razumem te,« je nadaljeval. »Misliš, da te ne razumem? Vladni kruh jem ter moram imeti v srcu zaključeno testo. Sicer pa sem s teboj, težko pričakujem trenutka, ko bodo neke barve prišle na mesto nekih drugih. Tvoja babica ni taka in moraš jo vzeti, kakršna je. Če hočemo priti do poravnave, jo moraš vzeti tako, kakršna je. Lahko se bojuješ, kakor sem se bojeval jaz, toda...«

»Vse to govorjenje se mi zdi nepomembno!« je vzkliknil Franco in vstal.

»Počakaj!« je rekel Pasotti. »Vrag ni tako grd kakor ga slika! Sed! Poslušaj!«

Franco ni hotel nič slišati, da bi spet sedel.

»Torej poslušajmo!« je rekel z glasom, ki se je tresel od nepotrebnosti.

»Babica je pripravljena pripoznati tvoj zakon...«

»Hvala!« ga je ustavil mladi mož.

»Počakaj!... in vama dati zelo primerno rento. Šest do osem tisoč šeststo letno, če sem prav razumel. Ni slabo, kaj?«

»Dalje!«

»Počakaj! To ni nič poniževalnega. Če bi bil zraven poniževalen pogoj, bi ti ga ne bil prišel predlagati. Stara mati želi, da bi ti imel kako opravilo in ji dal zagotovilo, da se ne boš mešal v politiko. Priznati moram, da smo našli časten način, da se lahko oboje zveže, četudi bi jaz, da odkrito povem, predlagal bolj drugačen način. Mislil sem, da bi naj te postavila na vodstvo svojih zadev. Pri tem bi imel toliko dela, da ne bi mogel misliti na nič drugega. Vendar tudi misel stare matere ni slaba. Poznam najboljšje fante, ki mislijo kakor ti, pa so v sodni službi. To je zelo neodvisen in spoštovanja vreden poklic. Reci samo besedo pa boš sodni uradnik.«